

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Agenda Ecclesiae Paderbornensis

Dietrich <Paderborn, Bischof>

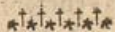
Paderbornae, 1602

Modus visitandi infirmum, & administrandi Sacramentum.

urn:nbn:de:gbv:23-drucke/s-483a-2f-helmst3

communicantes genua flectunt. Quare vbi commodè fieri poterit, introducatur hæc consuetudo. Cum autem omnes communicauerint, qui in primo fuerunt ordine, surgant, vt alij veniant & similiter communicent.

Monendus est populus, ne statim accepta Eucharistia, ex templo recedat, sed quemadmodum ante venerabilis Sacramenti perceptionem orando se præparauit, ita post acceptum tantum donum, & panem viuum, genu flexo gratias agat Deo patri.

MODVS VISITANDI INFIRMVM, ET ILLIS ADMINISTRANDI venerabile Eucharistiæ Sacramentum.

Postor in primis ad deferendum ægroto venerabile hoc Sacramentum interpellatus, in templo campanam pulsari faciet, dando illi aliquot ietus ex vna duntaxat parte campanæ: tum vt vicini sic conuocati

Sacramentum comitando venerentur, tum etiam vt pro ægrotò communibus votis Deum orent.

Sacerdos stolam & super Pelliceu indutus præunte ministro cum lumine ac tintinabulo reuerenter in processione fidelibus insequentibus deferat ad ægrum sacrosanctum Domini corpus, atq; toto itinere, si fieri potest, laudes psalmos, orationes, hymnosq; recitet: vt Pange lingua, Lauda Syon: aut circa piam meditationem occupetur.

Pixidem autem, in qua venerabile Sacramentum ante faciem suam eleuatam deferet, conuenerit cooperiri panno aliquo honesto bis sinovel holoserico, qui etiam vt tegat alterum Sacerdotis brachium, optandum erit. Si autem rure longius erit deferendum per vias abruptas & minus planas, sepibus interdum interiectis, tum ob periculum lapsus poterit deferri in parua pixide inclusa honesto sacculo pretiosioris materiae ad collum adpendente.

Aqua etiam benedicta (qua domum in ipso ingressu & ipsum ægrotum aspergi conuenit) post Sacerdotem deferatur. Vehementer etiam commendandi sunt parochiani, qui Sanctissimum Domini corpus non solum accensis tædis atq; candelis venerantur, verum etiam corporali præsentia idq; detecto capite venerabile Sacramentum ab Ecclesia ad ægri domum, & ab hac rursus ad Ecclesiam sequuntur, Sanctisq; meditationibus, orationibus, alijsq; exercitijs pietatis iter consumentes.

Domus ægri scopis bene mundata & ornata sit, & bonis odoribus repleta, sacris imaginibus accensisq; candelis decorata, præcipue vero inhabitantium puritate & fidei humilitate, qua secum recogitent.

Domine

Domine non sumus digni, vt intres sub tectum nostrum.

Sit etiam in domo ægri mensa quò ad pedes bene firmata, mappa candida, candelis accensis, cruce Domini pulchrè adornata, super quam Sacerdos Christi corporis tabernaculum seu pixidem reuerenter reponat.

Vinum etiam procurent domestici, atq; aquam cum pelui, mantili & cyatho aliquo.

**INGRESSVRVS INFIRMI DOMVM,
DICAT:**

Verf. Pax huic domui.

Resp. Et omnibus habitantibus in ea

O R E M V S.

Visita quaesumus Domine habitationem istam, & omnes insidias inimici ab ea repelle, adsint Angeli tui sancti, qui me ministrum tuum adiuuent, & infirmum famulum tuum (vel infirmam famulam tuam) in vera fide custodiant. Qui viuis & regnas Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Tabernaculo Sacramenti super mensa reposito aspergat infirmum aqua benedicta, dicendo:

Asperges me Domine Hysopo & mundabor; lauabis me & super niuem dealbabor.

Dicat si tempus ferat, Psalmum **Miserere mei Deus,** in fine **Gloria.** post repetatur.

Asperges me Domine Hysopo & mundabor; lauabis me & super niuem dealbabor.

Verf.

Verf. Saluum fac seruum tuum.

Resp. Deus meus sperantem in te.

Verf. Mitte ei Domine auxilium de sancto.

Resp. Et de Syon tuere eum.

Verf. Nihil proficiat inimicus in eo.

Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.

Verf. Esto ei Domine turris fortitudinis.

Resp. A facie inimici.

Verf. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Verf. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

O R E M V S

Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxiliij tui super infirmum nostrum, (*infirmam nostram*) ostende virtutem, vt opem misericordiæ tuæ adiutus (*adiuta*) Ecclesiæ tuæ sanctæ sanus, (*sana*) representari mereatur. Per Christum Dominum nostrum Amen.

N O T A

Sacerdos hic ægrum, si non confessus, hortetur ad confitendum peccata sua.

EXHOR.

EXHORTATIO AD AEGROTVM, CVI

sanctum Sacramentum Eucharistiae adm
nistrandum.

Alterliebster in Christo/als der Allmechtig Gott dich jezunder mit schwerer Kranckheit besucht hat/so solt du vor allen dingen deine Hoffnung vnd vertrauwen auff den Allmechtigen Gott setzen/der daschlegt vnd widerumb heilet / tödtet vnd gibt widerumb das Leben/ Vnd solt wissen/ daß er dir diese Kranckheit nicht auß vngnaden / sonder auß gnaden vnd barmherzigkeit zugeschiekt hab / dich damit vätterlich zu castigieren vnd zu reinigen / Vnd solst darumb diese gnedige Heimsuchung geduldiglich tragen / vnd darneben gedenccken / was der Sohn Gottes / das rein vnschuldig Lämblein / vmb deiner Sünden willen gelitten hab / Vnd solt seiner Göttlichen barmherzigkeit / die es vmb vns alle / wir seyndt franck oder gesundt / so ganz getrewlich vnd gnediglich meinet / für alle bewisene Guad vnd Barmherzigkeit herzlich dancken / vnd dich in dieselbige inniglich befehlen. Vor allen dingen herzlich Key vnd Leyd vor deine begangene Sündē haben / vnd dieselbige alle / der du dich weißt zuerinnern / zuuor Gott dem Allmechtigen in deinem Herzen / vnd darnach auch mit Priester in seiner statt Mündlich beichten / vnd dich von allen deinen Sünden durch die Krafft der Schlüssel / die der Herz Jesus Christus seiner H. Allgemeinen

Kirchen

Kirchen gegeben hat / absolvieren lassen / mit einem festen steifen Aufssatz / vortmehr dich der nu / vnd auch hernach / so du widerumb Leibs gesundheit bekommest / zuenthaltten / vnd nicht mehr zusündigen / sonder wo dir Gott zu Leibs gesundheit widerumb helfen würde / für deine begangene sünden Christliche Buß vnd besserung zuthun.

Solt auch allen denē die di. h. in ein. herley weß erzürnet / oder beleidiget haben / auß grundt deines Herzen gerne vergeben / vnd daß dir glet. hermassen auch die jenigen so du villei. ht erzürnet hast / vergeben wollen / fleißlich vnd herzlich begehren. Vnd wo du nach deinem Testament vnd letzten Willen / wie du es gern geben vnd nemen wollest / so Gott ober dich gebieten würde / (wel. hs er doch zu deiner Seelen seligkeit lang gefristen wolle) nicht vrrordnet hettest / soltu solches verordnē / vnd darin sonderlich der Armen Gottes gedencken / vnd dich darnach allem mit Gott dem Allm. chtigē / vnd mit dem bitteren Leiden vnser lieben Herrn Jesu Christi bekümmern / dardurch er seine Glaubigen von allen ihren Sünden / dem Teuffel vnd der Hell erlöset hat.

Vnd solt vest glauben / nicht daß du durch deine eigene Verdienst / wel. he dar zu viel klein vnd geringe seynd / sonder durch das Creuz vnd thewrbare Blut vnser lieben Herrn Jesu Christi selig werden

sollest.

sollest. Solt auch entlich bey dem wahrē Glauben
 vnser Mutter der heyligen Christlichen vnd allge-
 meinen Kirchen vest vnd verharlich bleiben / vnd
 dich deß erfreuen / daß du mögest (wo doch Gott v-
 ber dich gebieten würde) für einen frommen Chri-
 sten Menschen / hir von himmē scheiden / vnd in dem
 Herren (nach dem Leib) entschlaffen / biß zu fröli-
 cher auferstehung desselbigē / am Jüngsten tag / dir
 der barmherzig Gott vns allen gnediglich verley-
 hen wolle / durch Jesum Christum seinen einigen
 gebornen Sohn vnsern Herren.

*Quod si capitalem aliquā inimiciā vel grauem simula-
 tem cum aliquo habuerit de qua publicē constet, studeat
 Parochus dissidium tollere per blandas & suaves scripturæ
 sententias; si autē infirmus nihil responderit vel recusaret
 offensam remittere, expressè dicat seipsum nō posse absol-
 uere, nec alteri hoc licitū esse, & caueat, quamdiu in eo sta-
 tu perseverat, vel ei absolutionem impendere vel Sacra-
 mentum altaris quoquo modo administrare. Non est au-
 tem neganda absolutio neq; communio, quando infirmus
 fecit quod potuit, quia voluntas in necessitate pro facto re-
 putatur.*

*Absoluta exhortatione, iubeat alios secederē, & cons-
 fessum ab omnibus peccatis, etiam summo Pontifici refer-
 uatis, & ab omni sententia excommunicationis quomo-
 dolibet in ipsum lata à iure aut homine, absoluat cautio-
 ne data, de satisfactione,*

MODO INFRA SCRIPTO
 absoluatur.

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimif-

sis omnibus peccatis tuis, perducatur te Iesus Christus Filius Dei viui ad vitam æternam Amen.

Et ego autoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Domini nostri Papæ N. qua fungor in hac parte, absoluo te ab omni sententia excommunicationis lata ab homine vel à iure, & restituo te Ecclesiasticis Sacramentis. Etiam absoluo te ab omnibus peccatis tuis. In nomine Patris, & Fi ✠ lij, & Spiritus Sancti, Amen.

Si vero ægrotus antè confessus fuerit, generalem confessionem dicat, & sic eum alloquatur.

Werwol andechtige liebe N. ihr leglich ewere heimliche Beicht gethan habt / vnd auch von mir bericht vnd vnderweisung geschehen / jedoch die weil wir vns nicht genugsam demütigen können vor dem HERN vnserem Gott / da von Joannes der Teuffer (in Mutter Leib geheiligt) gesagt hat / er were nicht wehrt seine Schurime auffzulösen / wie viel mehr sollen wir armen Sünder vns demütigen vor der hochheiligē Matestat des HERN / den wir im Sacrament wesentlich entpfangen. Derhalben sollet je mir noch obermal diese gemeine kurze Beicht vor der entpfahung des heilige Sacraments in ewrem Hertz nachdencken / gleich wie

ich sie euch vorspreche: Ich armer sündiger Mensch:
vide fol. 108.

Querat sacerdos:

Solches ist ja euwere heylgliche meinung?

Respondeat aegrotus:

Ja.

Si desierit præ infirmitate loqui, det signum nutu vel tactu.
Deinde astantes alloquatur.

Nüchthige liebe Christen / die weil ihr des
Krancken gute meinung vernehmet / so lasset
vns das Gebett des Herrn sprechen / dar er vns ne-
ben andern lehrt bitten: Vergib vns vnser schuld / 2c.
Dasß er dem Krancken alle seine schuldt vnd sünde
verzeihe / das heilig Sacrament zuentspahlen zu
seiner Seelen seligkeit. Pater noster, &c. Aue
Maria &c.

Tunc dicat:

Misereatur, &c. Et indulgentiam.

Post hæc Sacerdos reuerenter sacrosanctam Eucharistiam
in altum extollat mente deuota psallendo:

Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius,
& fugiant, qui oderunt eum à facie eius, & ju-
sti epulentur & exultent in conspectu Dei, &
delectentur in lætitia.

Psal. 67.

Scisciteturq; ab aegrotis:

Credisne sub hoc Sacramento corpus Chri-
sti vere & substantialiter contineri? &c.

Resp. Credo.

Sacerdos de mysterio fidei gratias agens
largi tori, simul orat:

Domine adauge nobis fidem, (vel) Deus
meus illumina tenebras meas.

August.
in Pl. 98.
A dorate
scabellū
pedum
eius.
Origen.
hom. 5.
in diu.

Math. 8.

Quia vero August. teste nemo carnem illam rite mandu-
cat, nisi prius adorauerit: breue & pia oratiuncula excitet
Sacerdos infirmi mentem ad huius excellentissimi viatū ei
perceptionem; moneatq; eum vt incorruptum hoc epu-
lū accepturus, humilians semetipsum cum Centurione
iuxta antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem, dicat:

Domine non sum dignus vt intres sub te-
ctum meum, sed tantū dic verbo, & sanabitur
anima mea.

Et tunc porriget ei sacram Eucharistiam, dicens:

Accepe frater (vel) soror, in viaticum cor-
pus Domini nostri Iesu Christi, qui te custo-
diat ab hoste maligno, & perducatur ad vitam
æternam, Amen. **Pax tecum.**

Dum pixidem qua hostiæ consecrate seruantur, recon-
dit. dicat pro deuotione sua Antiphonam.

O sacrum conuiuū in quo Christus sumi-
tur, &c. (vel) **O** quam suavis est Domine Spi-
ritus tuus, qui vt dulcedinem tuam, in filios
demonstrares, pane suauissimo de cælo præ-
stito, esurientes replet bonis, & fastidiosos di-
uites dimittis inanes.

V. Benedictus qui venit in nomine Domini.
Resp. Deus Dominus & illuxit nobis.

Deinde ablutione data, subiungat, mutando
genus secundum sexum.

Verf. Dominus opem ferat illi super lectum
doloris eius.

Resp. Vniuersum stratum eius versasti in in-
firmitate eius.

Verf. Ego dixi: Domine miserere mei.

Resp. Sana animam meam, quia peccaui tibi.

Verf. Saluum fac seruum tuum (*ancillam tuā*)
Domine.

Resp. Deus meus sperantem in te

Verf. Mitte ei Domine auxilium de sancto.

Resp. Et de Syon tuere eum. (*eam*)

Verf. Esto ei Domine turris fortitudinis.

Resp. A facie inimici.

Verf. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Verf. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum spiritu tuo.

O R E M V S.

Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae
Deus, te humiliter deprecamur: vt huic fa-
mulo (*lae*) sacrosanctum Corpus Domini
nostri Iesu Christi accipienti tam corpori
quam animae eius profit ad remedium sem-
piternum. Per eundem Christum Domi-
num nostrum, Amen.

Deinde suauibus verbis moneat agrū, vt gratias Deo agat
de tam immenso eius beneficio, dicendo cum psalmista:

Pfalm. 8
Pfalm. 22.

Domine, quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum, (vel) Dominus regit me, & nihil mihi deerit.

August.
tract. 48
in Ioan.

Deinde hortetur eum ad patientiam, & sui resignationem, ad Dei voluntatem, & dispositionem, ut qui Christi corpus accepit, suum corpus ei rependat, siue ad mortem siue ad vitam: Sic enim ad mensam potentis prudenter accesserit, de qua Sapiens ait:

Intellige quæ apponuntur tibi & sic extende manum tuam, sciens quoniam similia te oportet preparare.

Consolatione & monitione finita, Sacerdos ægrotum aspergat aqua benedicta, dicens:

Asperge eum (eam) Domine, & munda-
bitur; laua eum (eā) & super niuē dealbabitur.

Postea pixidem ambabus manibus tenens, benedicat in firmum cum omnibus præsentibus, dicens:

Pax & benedictio Dei Patris ✠ omnipotentis, & Filii ✠ Iij, & Spiritus ✠ sancti, descendat super vos, & maneat semper. **R. Amē.**

Quo dicto reuertatur decenter ad Ecclesiam, dicendo Psalmum *Miserere mei, &c.* Et ad ostium chori, seu altare, pro consuetudine loci, reuersus vertat se ad eos qui comitatus sunt, genuflexos, eosque moneat ad orandum pro infirmo. Deinde facta benedictione ad populum, pixidem suo loco reponat, dicendo collectam:

Deus qui nobis sub Sacramēto mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti: tribue, quæ-

fumus

sumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra
mysteria venerari, vt redemptionis tue fru-
ctum in nobis iugiter sentiamus, Qui viuis.

*Si infirmus ob aliquod corporis incommodum sacram
Eucharistiam sumere non possit, moneatur vt spiritualiter
accipiat voto propositū illū panem caelestē edens ac viua fide,
quæ per dilectionē operatur, fructum eius & vtilitatē sen-
tiens, Proinde seipsum illis S. Augustini verbis consoletur,
Crede & manducaſti. Cui propterea ad eius animū
excitandum, ac mentem in deum eleuandam, sanctissimum
hoc sacramentum ostendi poterit, Vbi ille D. Thomæ se-
quitur exemplum, magna fide, & reuerentia dicat:*

Dominus meus, & Deus meus. Adoro te cor-
pus Saluatoris mei Iesu Christi, & benedico
tibi, quia per sanctam crucem tuam redemi-
sti mundum. Domine redime animam meā.

*Postea recondat sacram Eucharistiam in pixide, & post
ablutionem manuum, ad ægrotum redeat, ipsumq; conso-
letur & instruat, ac aqua benedicta aspergat, vt prius: sicq;
redeat ad Ecclesiam. Pro fuerit autem annuntiare, quando
q; populo, indulgentias ijs datas, qui hoc sacramentum co-
mitati sunt; hoc modo sermone vulgari:*

Quicunq; cōmitati estis sacratissimum
Christi corpus, fecistis opus misericordiae
visitando infirmum; insuper consecu-
ti estis indulgentiam centum dierum:
qui verò detulistis cereos accensos,
ducentorum dierum.

INSTRVCTIO DE SACRAMENTO EXTREMÆ Vnctionis.

Iacob. 5.

Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesie & orent super eum ungetes oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum: & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittetur ei. His verbis Apostoli (quibus Sacramentum Extremæ unctionis à Christo insinuatum apud Marcum, fidelibus commendatum, ac promulgatum) docetur materia, forma, proprius minister, & effectus huius salutaris Sacramenti insinuat.

Concil. Triden. sess. 14.

M A T E R I A.

I.

Materia igitur huius Sacramenti, est oleum oliuarum ab Episcopo sanctificatum & benedictum: Significat & repræsentat aptissimè hoc oleum, Spiritus sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inungitur.

2. Vocatur oleum infirmorum, nõ Chrisma, aut oleum catechumenorum: quare diligenter aduertat sacerdos ne vnum pro alio ministret.

3. Pastor singulis annis debet oleum sacrum mutare, & vetus comburere, alioqui grauius peccat. Si sacrum Chrisma, aut oleum catechumenorum, vel infirmorum ex vsu sic deficeret, vt existimaretur nõ suffecturum, infundatur guttatim oleum oliuarum non benedictum, & totum efficitur benedictum, De conf. Eccles. cap. Quod in dubijs.

F O R M A.

Forma huius Sacramenti consistit in verbis, quæ profert Sacerdos, quando inungit infirmum. **Per istam unctionem, & suam pijsimam misericordiam**

indul-

indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti
per visum, auditum, tactum, &c. & sic de alijs par-
tibus inungendis, vt in agenda habetur.

EFFECTVS.

Prin cipalis effectus, est gratia Spiritus sancti, quæ animam
debilitate & languore spiritali, at que ab omnibus reli-
quijs peccatorum, à pronitate ad malum, à difficultate ad
bonum, à pusillanimitate, & à terrore mortis liberat, vt
æger hinc migraturus alleuietur contra pondus morbi, &
corpus & animam mortis metu grauantis.

Quia hilaritas quædam & lætitia spiritalis ægrotantis
animo infunditur.

Quia robur contra tentationes demonis tunc maxime
infestantis additur, & eius conatus & potestas coërcentur.

Ipsa peccata venialia & aliquando etiam mortalia, quæ
per obliuionem ignorata erant, aut de quibus non habita
fuit per omnia sufficiens contritio, remittuntur.

Ipsæ quoque poenæ peccatis ipsius infirmi debitz vel pe-
nituz tolluntur, vel magna ex parte minuuntur.

Denique huius Sacramenti susceptione protestatur in-
firmus, quod permaneat in fide Ecclesiæ Catholicæ, ex quâ
tanquam miles cursu certaminis feliciter cõsummato, pro-
perat ad brauium & coronam iustitiæ. In summâ, ita infir-
mus præparatur, vt omni impedimento sublato nihil relin-
quatur in exitu, quod animam à gloria æterna & amplexu
sponsi remouere & retardare possit.

Secundarius vero effectus, est sanitas etiam corporis, si
ita animæ saluti expediat. Et quia non semper expedit: fit vt
non semper hic effectus sequatur cum tamen primarius ille
nempe animæ perfecta salus, semper & certa sequatur si
nullum fuerit in infirmo impedimentum.

His rebus explicandis, Pastores & infirmos confirmare, & consolari, & præsentes sanos ad considerationem fragilitatis humanæ rememorandam inducere studebunt.

MINISTER.

Minister extremæ vnctionis, est Pastor proprius (non enim potest laicus inungere etiam in articulo necessitatis) licet in necessitate alius sacerdos, qui pastor non sit id possit sine peccato.

Nullus nominatim excommunicatus vel suspensus ab officio, administrare debet extremam vnctionem, etiamsi sit proprius pastor: potest tamen alteri non excommunicato dare administrandi licentiam.

Religiosus non potest esse minister huius sacramenti, nisi habita licentia proprii pastoris, quia incurreret excommunicationem. De Priuil. cap. Religiosi in Clement. nisi forte faceret ex ignorantia, vel sub spe rati habitionis. Aeger tamen ignorans peccatum alieni & religiosi sacerdotis fructu sacramenti non priuatur.

QUIBUS HOC SACRAMENTVM ADMINI-

STRARI DEBEAT.

Infirmis tantum, qui extremè, hoc est, periculose laborant, administratur, non sanis, etsi in periculo mortis constitutis: Cuiusmodi sunt damnati per sententiã ad supplicium mortis, non nauigationis, prælij, aut aliud vitæ periculum adituris.

Datur adultis, non pueris, qui nondum per visum, auditum, tactum, &c. deliquerunt: & ob eandem causam non datur perpetuo furiosis, phreneticis amentibus.

Haben

^{2.} **H**abentibus lucida interualla dari debet, etiamsi tunc eos ligari oporteat, nisi ante phrenesim, furiam, amentiam fuissent excommunicati, vel notoriè malæ vitæ, nec ostendissent signa pœnitentiæ.

^{3.} **N**on est expectandum ad inungendum infirmum vsq; ad vltimum, quando nullum sensum & deuotionem habere potest. Si tamen infirmus petierit hoc Sacramentum, & antequam sacerdos veniat, loquendi & intelligendi vim amiserit, nihilominus inungatur: quia in tali casu etiam deberet baptizari, & à peccatis absolui, si baptizatus & absolutus non fuisset.

^{4.} **I**nungi debent præcipuè loca quinq; sensuum, in his enim partibus vigent peccatorum radices, quibus proinde medicinam adhiberi conuenit.

^{5.} **I**n ijs autem, qui non nullis ex prædictis membris carent, proxima loca corporis inunguntur, & simul dú fit vñctio, proferenda sunt verba, **Per istam vñctionem, &c.** non autem interuallo.

^{6.} **P**resbyteri manus inungendæ sunt exterius, non interius, quia ibi prius ab Episcopo inunctæ sunt in ordinatione sacerdotij.

VTRVM ITERARI POSSIT.

Potest iterari hoc Sacramentum, & quidem in eadem infirmitate, quandocunq; quis est in articulo mortis modo sit casus diuersus, vt qui in hydropisi aut febris diuturna, postquam euasit periculum, rursus post aliquantulum temporis de vita periclitatur.

AN SIT HOC SACRAMENTVM NECESSARIUM.

Non est absolute necessarium ad salutem: omittere tamen ex contemptu, & nolle suscipere quasi Sacramentum

esset, nec ad salutem utile; damnabile esset & hæreticum, qui verò ex aliqua negligentia omittit, etsi id faciat citra iacturam salutis tamen multis bonis & magnis præsijs se priuat, vt est palàm ex supradictis effectibus.

Pastores, qui sunt negligentes in huius Sacramenti administratione, non euadunt peccatum mortale.

QVOMODO DIFFERAT EXTREMA VNCTIO A CONFIRMATIONE.

1. In Sex. Primò in effectu seu efficacia: quia confirmatio præparat ad melius pugnandum, extrema Vnctio ad expeditius certamine emigrandum.

2. Secundò, in tempore: quia Confirmatio datur in sanitate, extrema Vnctio in extrema infirmitate.

3. Tertio, in loco: nam illa in fronte, hæc in alijs corporis partibus.

4. Quarto in administratione: quia confirmatio datur à solis Episcopis, extrema Vnctio ab alijs Sacerdotibus inferioribus.

5. Quintò, in materia: quia confirmationis materia est Chrisma, hoc est, oleum cum balsamo commixtum; extremæ vnctionis, oleum solum.

6. Sextò, in forma, quæ vtròbiq; diuersa est, vt patet.

7. Tempore interdicti hoc Sacramentum conferrinon debet. In dispensatione huius Sacramenti sacerdos pecuniam non petat, sponte tamen oblatam si velit, recipere potest

